

art. 31 K.O. in die van het kerken kunnen besluiten van kerkelijk leven. Het kerkelijk leven is geen zaak van afspraak, het kerkelijk leven is dat de kerk n gerechtvaardigd vergaderingen. Het kerkelijk leven is dat de kerk n gerechtvaardigd vergaderingen. Het kerkelijk leven is dat de kerk n gerechtvaardigd vergaderingen.

ROELEVELD.

(cum laude)

ogische Hogeschool ver-
oefenen. In
wel een eind.
g wat het ge-
d belemmerd.
en afgenomen.
e dat examen
te gedachten".
e, prof. Greij-
aan. Wat was
hede de baan
School vrij-
of. Holwerda,
bereiding van
en deze Dins-

ve haar het
het dienstbaar
de vroomheid
C. V.

erwachting in
verkeert en
te verwarring.
os maken van
r de wijsheid,
wereld neemt
manier. Wat
jaarlijk vroom
andere strijd.
nen, dat onder
ei christelijke
dse geest in
ganda voeren.
et eigen orga-
n, de duizenden
en bidston-
it die niet uit

achteloos ge-
ter te redene-
n ononderbro-
nensen. Ieder-
n, aan 't „be-
i verliest zich
nteressante of
f niet-weten-
ijke kwesties.
het geval. En
ernstige, soms
h lezer, wees
beurt niets.
als in de veler-
e kunnen heel

Naar een Christelijke vereniging der standen

IV (slot).

Dat wij uitgesproken tegenstanders zijn van alles wat zweemt naar vervaging van grenzen, die de Schrift ons wijst, en gebiedt te eerbiedigen, en dus ook erkennen het rechtmatige en tot op zekere hoogte ook het plichtmatige van de verzorging van de eigen belangen en zaken als patroon en werklieden, als werkgevers en werknemers, men vindt het in de beide organisaties van GWGV en GWNV, die van het GMV uitgaan, belichaamd. Het komt hierbij evenwel op de juiste principiële onderscheidingen aan. Primair is en blijft voor ons het GMV, zodat wij samen zullen worstelen om naar het Woord Gods te leven, d.i. in deze zaak de strijd der klassen en dus de klassen-tegenstellingen in ons eigen gebied in de kracht Gods ten bloede toe tegen te staan, daarbij zoekende allerminst de opheffing der standen, maar wel hun vereniging in ons midden.

Nu wij aan het eind zijn gekomen van onze toelichting op de verschijning van het GEREFORMEERD MAATSCHAPPELIJK VERBOND en het GEREFORMEERD WERKGEVERSVARBOND met het GEREFORMEERD WERKNEMERSVERBOND willen wij in herinnering brengen, wat onze overleden broeder, prof. dr K. Schilder in de tweede druk van zijn boek „De openbaring van Johannes en het Sociale leven" op blz. 280, dat als opschrift draagt: „Om „credo" en „kerk" 't laatste woord" over deze dingen schrijft, waarbij hij het hart van de zaak raakt:

„Hoe vaak heeft men ook voor onze oren tevergeefs betoogd, dat klassenstrijd onze organisaties niet beheersen mag. Het christendom kent geen klasse-justitie en geen aparte zedewet als applicabel alleen maar voor „groepen"; het verkondigt de ene grondleggende zedewet aan rijk en arm, „werkgever" en „werknemer", patroon en arbeider. Die moeten binnen de geloofs- en belijdeniskring elkander kunnen vinden „voor Gods aangezicht"; want boven het klasse-belang staat Gods ene liefde voor „Zijn volk", en Gods ene allen aansprekende gebod; en niet onze economische belangen, doch onze theistische belijdenisinhouden moeten het principe zijn ook van elke maatschappelijke organisatie. De variabele applicatie ervan maakt de invariabele vaste inhouden zelve niet fluctuerend. Toch is dat inzicht zo weinig soms in praktijk gebracht.

Maar het beginsel, dat het laatste woord moet verblijven aan het „credo", dat immers ook het eerste woord hebben moet, hoewel het door het christendom is gepredikt, zal tenslotte door het anti-christendom worden overgenomen en toegepast. Alleen maar: het gebeurt in een schromelijke miskenning van de aard van een „credo", en in een bittere vijandschap tegen kerk en christendom. Rijken en armen mogen zich straks „verenigd" vinden, en de grote geestelijke worsteling, niet om het dagelijks brood, doch om de herziening van de formules jegens God en niet-God, worde straks uitgevochten tot het bittere einde toe, zo zal straks de dagorder zijn van het Beest uit de aarde.

Christenen, schrik! ge niet?
Zijt ge al gewaarschuwd?
Zijt ge bereid „de standen" te verenigen door het beginsel der liefde en der gerechtigheid Gods? Kunt ge binnen de grenzen van uw eigen gebied alle „standen" en klassen al samenbinden door de liefde des Geestes? Dat wil zeggen — als maar 1 Cor. 13 gelezen wordt in zijn samenhang met 1 Cor. 12 en 1 Cor. 14 — de liefde tot de profetie, de waarheidsoverdracht? Of zal de haat van de Antichrist in het doortrekken

wat incasseren en dat willen ze ook wel, mits men hen tenslotte maar hun gang laat gaan, mits men zich maar niet feitelijk tegen hen en hun plannen verzet. En zo wordt de Hervormde Kerk al meer uit de greep van het Woord los gewrikt, ondanks, en ook: dank zij, de Gereformeerde bond. Zo blijven de synodale kerken alle besluiten en daden van 1944 handhaven ondanks — en dank zij — Roeper en Waarheid en Eenheid. Zo blijft de zending in Indonesië onder de beheersing van een anti-gereformeerde geest, ondanks — en dank zij — het „kloek" en „krachtige" verzet van Prof. Zuidema. En met dat al boort de spits van de doorbraak zich al dieper naar het hart van de christelijke organisaties. Velen zien het, betreuren het, klagen erover, schelden zelfs. — Maar, wat moet je, de verkiezing is nabij en we moeten zetels hebben, veel zetels, zo veel mogelijk zetels.

Deze dingen kwamen als vanzelf bij me op toen ik de „Nieuwe Provinciale Groninger Courant" van Zaterdag 3 Mei las.

In de Zaterdagse nummers van deze krant schrijft de hoofdredacteur, E. van Ruller, steeds een artikel, dat de titel voert van „Weekend". In het nummer van 3 Mei nu werd dit „Weekend" gevuld met een „herdenking" van Prof. Holwerda. Zoals we dat gewend zijn van „de overzijde", verklaarde ook deze weekend-schrijver, dat de op zeldzaam infame wijze afgezette Prof. Holwerda „de aardse sabbath verwisselde voor de eeuwige sabbath". Hij memoreerde, dat hij van Prof. Holwerda eens een preek hoorde over „de geschie-

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

van het axioma: „Liefde is overdracht-van-overtuiging" (!) meer vermogen dan de liefde van den Christus? Zal Satans banier meer vermogen dan Christus' avondmaalsdis?

Klassenstrijd en rassenstrijd — ze zijn door „de wereld" uitgeroepen. De klassenstrijd en rassenstrijd — ze worden door „de wereld" zelf weer afgelaast.

En alle standen en rassen worden dan verenigd (in één immense conctie (kongst? G.) tegen God en zijn Gezalfde.

Wie nu nog niet inziet, dat alle „neutraliteit" uit den boze is, en dat alleen onze geloofsinhouden ons leiden mogen, die zal te laat ervaren, dat de wereld haar eigen dwaasheden straks gauwer herroept dan wij, die ze van haar in menig opzicht hebben overgenomen. Weest gewaarschuwd, christenen! Het beest uit-de-aarde mag niet „wijzer" zijn dan gij: Lucas 16 heeft niet voor niets ons op tijd gewaarschuwd.

(De Openbaring van Johannes en het sociale leven, 2e druk, blz. 280/1).

Wanneer men deze voorgaande woorden uit de 2de druk vergelijkt met hetgeen de eerste druk op de blz. 203/4 daarover bevatte, zal ook in deze dankbaar erkend worden, hoe ook op dit punt deze tweede druk aanzienlijk aan uitbreiding der gedachte, maar vooral ook aan zuiverheid en diepte van redactie heeft gewonnen.

In het laatste Jaaroverzicht 1951—1952, dat prof. dr K. Schilder in het Handboek ten dienste van de Gereformeerde Kerken in Nederland mocht verzorgen, heeft ook het sociale levensaspect de volle, warme belangstelling van de Overzichtschrijver gehad. Men leze er op na, hetgeen hij schrijft in de bladzijden 145 t/m 150. Dan weet men tevens, waarom wij ons welbewust afscheiden van het C.N.V. en van het Verbond van Chr. Werkgevers in Nederland, in welker midden zulke duidelijke sympathieën blijken te leven voor de z.g. Oecumenische Raad van Kerken en mede-werking wordt gegeven om de „sociale boodschap" van de Wereldraad der kerken uit te werken en te concretiseren voor onze Nederlandse verhou-

VERLEGENHEIDS-„CULTUUR"

We zien in het boek van Dr Buitendijk „Op de keper beschouwd" een poging om inderdaad te komen tot, wat de uitgevers op het stofomslag aankondigen: „een nieuwe grondslag voor een nieuwe christelijke literatuurbeschuwing".

Daar hij het in dit werk niet alleen over de literatuur heeft, maar de cultuur in haar verschillende sectoren: bioscoop, film, toneel, dans enz. bespreekt, kunnen we, zonder bezwaar te worden tegengesproken, deze poging betrekken op het gehele culturele leven, waarbij hij dan het Kuypers standpunt van de gemene gratie loslaat om over te stappen naar het uitgangspunt van Prof. Huizinga met diens „Homo Ludens"-theorie, waarbij de kunst de traditionele cultuuropvatting zou te buiten gaan, omdat kunst n.l. ten dele „spel" is, en spel is scheppingsfunctie, zegt Huizinga.

Nu vragen wij ons af: hoe komt men aan de behoefte deze nieuwe theorie, nota bene nog overgenomen van humanistische zijde, te nemen tot basis voor een „nieuwe christelijke beschouwing"?

denis van de aartsvader Izaak bij de bornput van Gerar", die hij nimmer vergat, omdat die hem „een dosis geestelijk voedsel" had meegegeven op zijn levensreis, waarop hij lange tijd heeft „geteerd". Voorts vertelde hij, dat hij de „regie" van zijn leven meermalen zo inrichtte, dat hij, vooral om Prof. Holwerda te horen, de weekenden te Amersfoort kon doorbrengen.

De lof van Prof. Holwerda werd zo luide bezongen. Van hem werd zelfs gezegd, dat hij „het charisma" der „profetie" bezat. Dat is wel het hoogste van wat men van een prediker kan zeggen! „Vooral in zijn eerste tijd kenmerkte hem dit naar mijn gevoelen. Hij was toen wat de mensen noemen een door en door objectivist, of, wil men het in een kerkelijke term, een volledig voorwerpelijk man. Rustig liet hij de sprake van de Heilige Schrift, zoals hij die verstond bij zijn scherpe inzicht en goed ontledingstalent, tot zich komen en hij trok dan met grote beslistheid de consequentie, „Geloven", zo zei hij het in bovengenoemde preek, „dat is, als de mensen je alles ontnemen, vast overtuigd zijn van de belofte Gods en daaruit dan ook leven." Hij concludeerde dat uit de houding van Izaak, de zwakste geest onder de aartsvaders. Hij trok met zijn mannen terug, toen de Filistijnen de bornputten van Gerar telkens weer opelsten. Izaak kon dat doen, want wat hij ook afgaf, hij behield de belofte dat God aan Abraham en zijn zaad het land geven zou. De terugtocht was een geloofstest. Het geloof was de kracht van de machteloze.

In wezen zie ik dit als het uitgangspunt van de profetie. Profetie is het Woord Gods spreken, hoe of de omstandigheden zich dan ook voordoen. Holwerda

dingen. Laten wij allen de raad, die prof. dr K. Schilder ons met het oog op deze dingen gaf, ter harte nemen en erkennen, dat „het bitter hard nodig zal blijven, onze jeugd en onze werkers op sociaal-economisch-politiek terrein te wapenen tegen deze nivelerings- en doorbraak-actie op grote schaal" (blz. 148). Want wie door de tegenwoordige gevaarlijke synthetische opzet als samenbinding van ijzer en leem, zoals in de beide organisaties van Chr. werkgevers en werknemers niet heen ziet, hij is, om het woord van prof. Schilder te bezigen, voor de leiding van het christelijk verenigingsleven verloren. En daarom: Wij zouden na de Vrijmaking de behaalde winst ook in de afwijzing der pluriformiteitsgedachte moedwillig prijsgeven, en de wagen achteruit laten lopen, als wij niet — met al die keiharde feiten voor ogen — van harte elkander steunden in het opnieuw indenen van beginselen en grondslagen en eisen van Gods Woord voor politieke en sociale samenleving. (Jaaroverzicht 1951—1952, blz. 149/150).

Dit moge een regelrechte aanbeveling zijn o.a. van de arbeid, die in het Gereformeerd Sociaal en Economisch Verband verricht wordt, het impliceert naar onze overtuiging ook een hartelijke aanbeveling aan alle broeders en zusters uit onze kerken, welke hun maatschappelijke positie ook moge zijn, om als patroons en arbeiders, als werkgevers en werknemers, als directeuren, kantoor- en handelsbedienden, fabrieksarbeiders, als wetenschappelijke werkers, zoals doktoren, advocaten, economen en chemici, middelbaar technici, als mannen en vrouwen in zelfstandige beroepen, boeren, tuinders en landarbeiders, schoolhoofden, onderwijzers en onderwijzeressen, verplegers en verpleegsters of in welke andere maatschappelijke functie men ook werkzaam moge zijn, lid te worden van het GEREFORMEERD MAATSCHAPPELIJK VERBOND, opdat wij aan de wereld, die naar God niet vraagt, het voorbeeld mogen geven van wat de liefde van Christus vermag, zodat 't ook in dezen niet alleen in onze woorden, maar ook in onze christelijke organisatorische daad moge blijken, dat wij allen in Hem één lichaam zijn.

P. GROEN.

LITERATUUR EN KUNST

Wij menen, dat het enige antwoord kan zijn: de verlegenheid.

Men staat immers voor de praktijk en die laat zich niet dwingen.

Die praktijk is, dat een groot deel van wat wij noemen „het gereformeerde volk" naar de bioscoop en naar het toneel en naar de schouwburg loopt.

In het documentaire boekje van J. Das: „Wij en de film" lezen we (bladz. 5): „Het pijnlijke van onze positie tegenover de bioscoop is, dat het onder ons geldende officiële standpunt hoe langer hoe minder te maken heeft met de onder ons gangbare praktijk". En op bladz. 51 lezen we: „Wie een indruk wil hebben van de stand van zaken, leze het enquête-verslag in het nr van 15 October 1948 van het weekblad „Trouw". Het leidt geen twijfel of in grote delen van ons land gaat het merendeel van onze jonge mensen naar de bioscoop, maar zij doen dat op hun manier heel verstandig".

Toen in 1947 de z.g. „christelijke bioscoop" in Den Haag geopend werd (een feit, waarvoor een gere-

deed dit, hoe of hij dan ook kwam te staan.

In dit verband herinner ik mij een andere preek op de oudejaarsavond van het rampjaar 1940, toen de Duitsers in ons land stonden, ons in enkele dagen hadden overwonnen en hun glorieuze opmars door Europa voortzetten. Toen preekte Holwerda over de aanhef van Lukas 3. „De opening van het Kerstofensief" heeft hij die preek genoemd. Hij schilderde de omstandigheden, waaronder Johannes de Doper geroepen werd het Woord Gods te doen uitgaan. Staatkundig was het erfvolk des Heeren weggevaagd. De kerk werd geregeerd door verlepte kerkvorsten. Johannes zwierf door de woestijn, gekleed in kemelshaar en gevoed met wilde honing. Toen begon God. Of nu ook de bespijkerde soldatenlaars van de Duitsers door het land marcheert, of dat men verkondigt dat een nieuw tijdperk van 1000 jaar is gekomen, Christus wint het altijd. Hij heeft reeds 1940 jaar geregeerd: wij tellen het jaar onzes Heeren.

Dit was het inzicht van de jonge profet Holwerda. Maar de „weekend"-schrijver kan bij dit schone oordeel over Prof. Holwerda's werk niet blijven staan.

Hij weet niet goed hoe hij er eigenlijk mee aan moet. Dat zegt hij tenminste. De „analyse van Holwerda" vindt hij n.l. „uitermate moeilijk". (Ik geloof, dat de analyse van „Holwerda" onmogelijk is! Maar de schrijver bedoelt blijkbaar de analyse van Prof. Holwerda's publieke geschriften!) Al vindt hij die analyse nog zo moeilijk: hij waagt er zich toch aan. En dan komt dit schoons:

„Naar mijn mening is hij aan zijn oorspronkelijk

formeerd predikant op een der kansels Zondags God dankte), constateerde men in een circulaire, waarop ook namen van bekende gereformeerde predikanten voorkwamen, dat vóór de oorlog de bioscoop voor de christen geen probleem was. Immers toen stond men er afwijzend tegenover. Na de oorlog werd dat echter geheel anders. Met onweerstaanbare drang kwam het verlangen naar de film naar voren. Deze „onweerstaanbare drang“ werd dan verklaard uit de behoefte om het oorlogsgebeuren op de film te kunnen gaan zien. Dit laatste motief zullen deze heren er vandaag waarschijnlijk wel niet meer bij laten drukken.

Er verscheen in 1948 een „verklaring“, gepubliceerd in het dagblad „Trouw“, ondertekend door mannen, w.o. zich bevonden Prof. Berkouwer, Dooyeweerd, Waterink e.a. en waarin werd geconstateerd en waarvan het uitgangspunt was het feit, dat méér dan de helft van de leden der Protestantse kerken in Amsterdam de bioscoop bezoekt, voor welke praktijk dan de noodzakelijkheid van „goede leiding“ wordt geëist.

Men ziet, dat men uitgaat van het „verlegenheidsstandpunt“. De praktijk is er eenmaal en nu moeten we trachten te vinden de beste oplossing, om die praktijk in goede banen te krijgen.

Een opmerkelijk ding is, dat we reeds in het begin der twintiger jaren in de pers klachten lezen over het toenemend bioscoopbezoek in christelijke kring. Het kwaad is heus niet van de laatste tien jaren, en er is geen enkele reden om hier over het „probleem der jongeren“ te spreken. Het zou zijn nut gehad kunnen hebben, wanneer men toch „enquêtes“ aan het instellen ging, eens een onderzoek in te stellen naar wat de ouders van de bioscoop-bezoekende jeugd in hun tijd gedaan hebben. Ik heb een sterk vermoeden, dat we tot de ontdekking zouden komen, dat het bioscoopbezoek een kwaad geworden is, dat met zijn diepste wortels in het gezinsleven zijn voedingsbodem heeft gehad. Hoe zijn of waren de gezinnen? Hoe stonden de ouders er tegenover in hun eigen jeugd? Waar komt hun slappe houding vandaan? Er zijn ook vandaag gelukkig nog jonge mensen, die geen voet in de bioscoop zetten. Maar uit welke gezinnen komen dezen?

Wanneer we dit vraagstuk eens gingen ontleden, zouden we waarschijnlijk nog bij andere „problemen“ terecht komen dan bij „cultuur“-problemen en waarschijnlijk de oorzaak van onze „verlegenheid“ beter peilen, dan met al ons filosofisch gewoet om tot een „nieuwe christelijke cultuurbeschouwing“ te komen.

Een ander opmerkelijk ding is, wanneer we zo eens de gang van zaken in de loop der laatste dertig jaren nagaan, de langzaam aan gewijzigde opinie onder ons ten aanzien van dit kwaad.

Wie in het bezit is van de jaargangen „Cijfers en Feiten“, moet dat zelf maar eens controleren. Deze jaargangen bevatten wat zoal in de pers gestaan heeft over allerlei belangrijke onderwerpen. Daarbij behoort ook het bioscoopbezoek.

In de eerste jaargangen vindt men algemeen een sterk afwijzende houding tegenover dit kwaad. Fel wordt er gefulmineerd tegen de ouders, die hun kinderen maar laten gaan. Er wordt gewezen op het slechte catechisatiebezoek tengevolge van het bioscoopbezoek enz. Maar allengs verandert dat. Op de duur begint het een „probleem“ te worden en tenslotte komen we terecht bij de poging te geraken tot een nieuwe „cultuur“-beschouwing.

Dit proces lijkt wel wat op wat we kennen uit de historie van de terugkeer van Keizer Napoleon uit Elba naar Parijs. Toen hij pas ontvlucht was, schre-

ven de Parijse bladen over het „monster“ dat ontvlucht was, maar dat wel weer spoedig zou zijn gekooid. Toen Napoleon vaste voet aan wal zette heette het, dat de „tyran“ Frankrijk bereikt had, maar wel weer gevangen zou worden genomen. Een legercorps was reeds uitgerust om hem tegemoet te treden. Toen hij zijn bekende „route de Napoleon“ maakte, veranderde de toon van de Parijse pers. Het heette, dat Napoleon nog steeds nader kwam; daarna dat de „gezezen keizer“ naar het Noorden optrok met een klein gevolg en weldra de legers van Parijs tegenover zich zou vinden. Toen die „legers“ hem bereikten en zich zonder slag of stoot aan de zijde des keizers scharden, vertelden de Parijse bladen, dat de „Keizer“ op weg was naar de hoofdstad. En tenslotte werd de lezers bericht, dat „zijn Keizerlijke Majesteit spoedig in de hoofdstad zou aankomen om zijn rechtmatige plaats op de troon te hernemen“.

Welnu, zo is het ook een beetje met de pers ten aanzien van de bioscoop gegaan. Men is op zoek naar verlegenheidsargumenten. En men kan daar zware enquêtes over samenstellen en de namen van gewichtige heren onder plaatsen, dikke boeken vol culturele geleerdheid over uitgeven en congressen over beleggen. Het brengt ons allemaal geen steek verder, eenvoudig omdat het vraagstuk niet aangepakt wordt waar het behoort aangepakt te worden. Men zwicht voor de praktijk, zoals Parijs voor Napoleon gewicht is.

En waar men dan tenslotte blijft?

We kunnen het niet beter zeggen dan Professor Greijdanus het eens in ons blad gezegd heeft, nu vijf jaar geleden. Hij heeft het in het nr van De Ref. van 19 Nov. 1947 over het argument, dat wordt aangewend om alles een „christelijke“ kleur te geven en waarvoor men filosofische gronden zoekt in het bekende adagium: „Geen duimbreed grond waarvan Christus niet zegt „Mijn“; en waarvoor teksten dienst moeten doen als: „Alles is Uwe“. Het citaat is wat lang, maar toch wel waard nog eens voor de aandacht van onze jonge mensen gebracht te worden. Hij schrijft:

Alles is uwe, n.l. voor u, geloovigen in Christus Jezus. Wat kunnen wij dan genieten en een leventje van plezier leiden. Denk u eens in. Dan is het bier van ons, en de jenever, en de brandewijn, en de cognac, en de champagne. Wel, dan kunnen we drinkgezelschappen oprichten.

Natuurlijk christelijke. Christelijke bierclubs, christelijke brandewijn- en jeneververenigingen, christelijke champagne-sociëteiten. Want natuurlijk, wij moeten belijden doen van ons Christelijk geloof. Dat alles is niet het onze om onzentwil, door ons eigen werk, maar ons geschenken om Christus' verdienste en door Hem ons genadig gegeven. Het is alles eigenlijk het Zijne. Maar omdat wij van Hem zijn en in Hem geloven, daarom is het ook van ons. En daarom moeten wij dat ook doen uitkomen, openlijk a.h.w. proclameren. En daarom bij alles er bij: christelijk, en dat voorop. Op die wijze belijden wij dan voor allen, dat het alles in waarheid van Christus is, en dat het het onze slechts is in Zijne gemeenschap, om en door Hem, zonder eenige verdienste onzerzijds, uit loutere genade.

Derhalve: christelijke drink- en drankgezelschappen, christelijke bier- en jenever- en brandewijnroepen, christelijke champagneclubs.

Maar daar kan het natuurlijk niet bij blijven. Alles is immers het uwe, d.w.z. den geloovigen in Christus Jezus. Dus ook voetbalspel en bridge- en kaartspel. Want die voetballen en die kaarten behoren toch ook tot alles. Dat is dus ook het uwe, het onze. En dus mogen we daarmee ook spelen. Natuurlijk christelijk. Dat spreekt. Christelijk voetbalspel, christelijk kaart-

en bridgespel. Evenals christelijk bier- en jenever- en cognac- en champagnedrinken. Natuurlijk, het moet alles in mate en wijze christelijk toegaan. We zetten dan voor alles ook het woord christelijk.

En dan is daar nog meer.

Daar is de dans. Daar is de bioscoop en chineac. Daar is het toneel en de schouwburg. Daar is de film. Alles is uwe. Dus christelijke dansverenigingen en christelijke dansen. Christelijke cineac en bioscoop. Christelijk toneel. Christelijke schouwburg. Christelijke film. Alles is uwe, want alles is van Christus. En dus aan het werk. Tegenwoordige, zoowel als toekomstige dingen, zijn de uwe, de geheele wereld, alles. Daar is geen duimbreed op heel het erf van ons menselijk leven, waarvan de Christus niet zegt: Mijn! Welnu dan, opgestaan, de handen uit de mouwen, fluks aan het werk, jongen en ouden, verenigingen opgericht, verbonden gemaakt, organisaties in elkander gezet. Daar moet door u gedanst worden. Gij moet naar de cineac en naar de bioscoop. Gij moet toneelspele en naar den schouwburg. Gij moet zien filmen te krijgen en te laten draaien.

Natuurlijk, alles christelijk. Daarom begint ge alvast met bij al die verenigingen voor die onderscheiden doeleinden het woord christelijke te zetten. Dat geeft richting aan. Daarmee bekennt gij kleur. Daaruit spreekt een twee- of drieduidige belijdenis: alles is eigenlijk alleen van Christus; van mij is als zodanig niets; het is alleen het onze slechts voor en door Christus. En dan danst gij, maar..... natuurlijk, christelijk, evenals gij christelijk bier drinkt, of cognac, of champagne, of brandewijn en jenever. En gij gaat christelijk naar de bioscoop. En gij speelt christelijk toneel. Dat spreekt alles als vanzelf. En zoo natuurlijk ook een christelijke schouwburg.

Hier zou nog veel meer te noemen zijn. Alles omvat toch zooveel. Maar op ééne zaak zij nu nog gewezen. Daar ginds staat een gebouw. Het is zooveel meter breed, en zooveel meter diep of lang, en zooveel meter hoog. Sprak dr A. Kuyper dus van een duimbreed, hier zijn vele en vele duimbreedten. Dit gebouw is ingedeeld en bevat een aantal grotere en kleinere vertrekken, kamers, kamertjes. Alle zijn gemeubileerd, hetzij rijker, hetzij soberder. Er bevinden zich menschen in, jongere en oudere meisjes en vrouwen. Men noemt dit gebouw met zijn inwonenden 'n bordeel. Dat gebouw met meubilair is van den Heere Christus, en die menschen zijn van Hem. Dat alles heeft de wereld dus ook al weer gestolen. Nu kunnen wij tegen dergelijken diefstal weinig doen. Maar moeten wij de wereld niet voor Christus veroveren? Is daar eenig „terrein“, dat niet van Hem is? En moeten wij nu niet, gelijk we immers bioscoop, film toneel enz. voor Hem veroveren moeten, en dus christelijke bioscopen, christelijke films, een christelijk toneel, moeten zoeken te verkrijgen, ook het „terrein“ van het bordeel voor hem zoeken te veroveren? Is dus onze roeping niet, om een christelijk bordeel op- en in te richten? Goed verstaan natuurlijk: christelijk. Evenals wij christelijk moeten bier- en champagnedrinken, en christelijk moeten toneelspele, zoo zullen we ook christelijk moeten hoereeren. Hoe dat kan en moet, is misschien nu nog niet voor allen volkomen duidelijk. Maar dan kunnen daar christelijke verenigingen voor opgericht worden, die in dezen de noodige inlichtingen verschaffen.

Want alles is alles. Geen „terrein“ mag hier uitgezonderd worden. Elke duimbreedte van het menschelek leven is des Heeren.

En dus.....

Wat zijn wij, christenen, geloovigen in Christus Jezus toch rijk: alles is uwe. Wat kunnen we genoeg leven: eten, drinken, cognac, champagne, dansen, toneelspele, enz. enz., maar natuurlijk, alles christelijk, dat niet vergeten, en daarom bij alles duidelijk er vóór zetten: christelijk.

Ja, dat hebben we nu samen alles zoo prachtig logisch uit de Heilige Schrift afgeleid: alles is uwe, in Christus. Wat een leventje naar ons vleesch mogen

uitgangspunt niet getrouw gebleven. In de loop der jaren, de bewogen jaren van de oorlog en van de kerkelijke strijd, sloeg hij om. Hij werd van de objectivist, de subjectivist; van de voorwerpelijke, de onderwerpelijke. Hij heeft de spanning van de profeet niet kunnen verdragen. De omstandigheden hebben hem overwonnen.

Zo kwam hij tot zijn latere standpunt, dat in onze streek zo duidelijk ingang heeft gevonden. De kerk was voor hem het al en het enige. Toen naar zijn inzicht de kerk werd aangetast, heeft hij die kerk tot het absolute verheven. Van haar zag hij geen zonde meer, nadat zij door nieuwe reformatie tot vrijmaking was gekomen. De kerk had de waarheid en via het ambt werd deze waarheid in de wereld verkondigd.

In zijn latere tijd heeft Holwerda niet duidelijk meer gezien dat Gods schepping rijker was dan de formatie van de kerk en dat de andere levensgebieden eveneens een taak hadden te vervullen. Hij ging verder dan zijn collega Schilder, verwierp alle onderscheiding in terreinen en trok alles samen op de kerk.

Ik geloof mij dan ook niet te vergissen als ik de stelling neerschrijf, dat Holwerda als de geestelijke vader van het overspannen kerkbegrip moet worden gezien, dat in onze streek alle Christelijke actie dreigt stuk te breken en deze actie gaat onderbrengen in de activiteit van de kerk.

In dit alles is mijn waardering voor Holwerda ongerept gebleven, ook al kwamen wij later radicaal tegenover hem te staan. Prof. Herman Ridderbos noemde hem meer dan gewoon begaafd en dat was hij zonder twijfel. Maar bewogen schepselen Gods als

de zo zeer betreunde Kamper Hoogleraar lopen gevaar, evenals hij, te vallen in het zwaard, dat zij eens zo moedig en bekwaam hebben gehanteerd.

Het is moeilijk en misschien wel voorbarig bij een haar reeds conclusies te trekken over een leven. Als ik het toch doe, dan is dat omdat ik zeer ernstig bewogen ben over de gevolgen die de zienswijze van Holwerda in onze omgeving te zien geven. Ik meen, dat wij die gevolgen moeten keren.

Schilder heeft Holwerda niet willen volgen. Tussen hem en Holwerda lagen zeer duidelijke verschillenpunten. Schilder bleef in de oude reformatische lijn. De lijn van Holwerda buigt af naar het piëtisme, waarin men uiteindelijk alleen de kerk maar meer ziet en ten allerleste alleen de ziel maar meer ziet. Die lijn is niet meer klassiek gereformeerd.

God heeft helaas Holwerda de tijd van correctie niet meer gegund. Wij hadden dat zo innig gehoopt. Doch wat God doet valt niet onder de critiek van mensen. Met weemoed en droefheid staren wij de eerlijke en hoogstaande mens Holwerda na. Met zijn erfenis zullen wij nog vele jaren bezig zijn.

Wat de Weekend-schrijver in concreto met dit verwerpen van „alle onderscheiding in terreinen“ en dat „overspannen kerkbegrip“ en dat „afbuigen van Holwerda's lijn naar het piëtisme, enz. enz. bedoelt blijkt uit wat de N. Prov. een paar dagen eerder over Prof. Holwerda schreef. Dit n.l.:

„In politiek opzicht moet Professor Holwerda gezien worden als één van de geestelijke stuwkrachten van het G.P.V., waartoe vooral zijn in het licht gegeven rede over het onderwerp: „De crisis van het gezag“ als voorloper mag worden gerekend. In Zijl-

stra's boek „Tenzij“ wordt deze rede meerdere malen geciteerd.“

~

Zelden heb ik in zo'n kort bestek zoveel dwaasheden samengepakt gezien.

Dit alles lezend vraagt men zich in verbazing af, hoe het mogelijk is, dat een man, die een krant redigeert, zoveel enormiteiten kan neerschrijven! Is er dan in het geheel geen studie, geen inzicht, meer? Kent men de feiten niet? Kan men een gewoon boek niet meer lezen? Of is hier een verblinding — door wat voor oorzaken ook — die wat een buiten eigen kringetje levend mens werkelijk wil en doet niet meer kan onderscheiden?

Naar aanleiding van het geciteerde artikel wil ik enkele opmerkingen maken. Want met al zijn dwaasheid roert het verschillende kwesties aan welke voor het leven van het gereformeerde volk van levensbelang zijn. En het debiteert daaromtrent die waanvoorstellingen welke helaas bij zeer velen in omloop zijn. Ze werden en worden door heel veel oppervlakkig geschrijf in veler hoofden ingestampt. Ze werden vlot en dom en gevaarlijk gehanteerde clichés.

Het gaat mij bij dit schrijven voorts niet om Prof. Holwerda's levensarbeid te verdedigen. Althans niet in de eerste plaats. Het gaat mij er ook niet om dit artikel te bestrijden. Ik geloof, dat het dat niet verdient. Ik wil alleen naar aanleiding van dit artikel enkele opmerkingen maken over enkele kwesties, mid-den in de situatie waarin we thans leven.

C. V.

*

we leiden.
om dat st
alles het
lijke belij
Ja.....
maar, ik
wij in onz
fout gem
betoog éé
vrees? Zi
bespraken
ook, en in
brief: Ind
zijn hopen
schen, i
niettema
alleen in
het onze,
lust, en d
Hoe zit da
Ja, daar
Maar ge
wel doet
sulver is
kunnen w

Ik weet
nog gerefo
dit „recht
Ik weet ook
was volkom
warig over
een „verou
den, waarn
kan worden
Maar hie
formeerde
ingenomen;
formeerde
ge tijd als
den heeft,
den breder
klant van
bere calvir
rouwhouden
haters, zoa
keur de Ca
historie nie
zonde blijm
lepte en v
vandaag.

Niet „ku
standpunt
We schre
natsproble
ken. We de
Prof. Schild
„Gezegend
goed huisbe
hij 't waars
lachen: ze
slampamper

En we he
zeft op bla
zwaar was
Eigenaar v
eenrukkend
wording, ee
klein-aziat
king van d
God te d
stuk leer g
volbracht
God, meer
dan heel de
paleizen ha
en maceenn
op zekere
nen geleid
deze Paulu
meer betek
ken Rome;
ding van al
ken. Hij, d
zeft leman
zijn „volgel
engelen, hij
tuur; 'n ga
in dat verl
een filosoof
keizer in d
niet meer z
We moet
goed gaan

Scholieren-
Amleac an
zijn hartelij
geven, later
We hebbe
hebben, Spr
we genoten
Eén ding no
10 Juli a.s.
338475?
Tot ziens,

en jenever- en rijk, het moet gaan. We zetten lijk.

coop en chinees. rg. Daar is de t- dansverenigin- e cineas en bios- ke schouwburg- les is van Chris- rdige, zoowel als geheele wereld, het erf van ons istus niet zegt: den uit de mou- ouden, vereeni- kt, organisaties gedanst worden. loscoop. Gij moet t. Gij moet zien

n begint ge al- de onderschei- lijke te zetten. ekt gij kleur, drijde belijdenis; van mij is als t slechts voor- en naar..... natuur- bier drinkt, of en jenever. En p. En gij speelt als vanzelf. En chouwburg.

zijn. Alles om- zij nu nog ge- . Het is zooveel lang, en zooveel van een dult- sten. Dit gebouw stere en kleinere jn gemeubeld, inden zich men- vrouwen. Men n 'n bordeel. Dat ere Christus, en es heeft de we- unnen wij tegen r moeten wij de ? Is daar eenig a moeten wij nu m tooneel enz. christelijke bios- jk tooneel, moe- terrein" van het m? Is dus onze el op- en in te christelijk. Even- lampagnedrinken, u zullen we ook kan en moet, volkomen duide- ke verenigingen e noodige inlich-

" mag hier uit- van het men-

gen in Christus nen we genoeg- mpagne, dansen, rijk, alles chris- ij alles duidelijk

zoo prachtig lo- alles is uwe, in vleesch mogen

meerdere ma-

zoveel dwaashe-

n verbazing af, een krant redi- schrijven! Is er inzicht, meer? en gewoon boek linding — door en buiten eigen a doet niet meer

e artikel wil ik t al zijn dwaas- aan welke voor t van levensbe- rent die waan- velen in omloop veel oppervlak- mpt. Ze werden e clichés,

s niet om Prof. n. Althans niet ook niet om dit et dat niet ver- van dit artikel e kwesties, mid- ven. C. V.

we leiden. Natuurlijk naar ons christelijk vleesch. En om dat steeds goed te doen uitkomen, moeten we voor alles het woord christelijk zetten. Dat is eene open-lijke belijdenis.

Ja..... maar, ik weet niet of het u gaat als mij, maar, ik ben toch niet heelemaal gerust. Ik vrees, dat wij in onze zoo mooi sluitende redeneering ergens een fout gemaakt hebben, zoodat wellicht ons gansche betoog één groote waanredeneering is. Waarom ik dit vrees? Zie, diezelfde apostel Paulus, wiens woord wij bespreken, en die schreef: alles is uwe, die schreef ook, en in denzelfden brief, en zelfs nog later in dien brief: Indien wij alleenlijk in dit leven op Christus zijn hopende, zoo zijn wij de ellendigste van alle menschen, I Cor. 15:19. Hoe nu? Alles het onze, en des- niettemin de ellendigste van alle menschen, als we alleen in dit leven op Christus zijn hopende? Alles het onze, en dus eten en drinken en spelen naar onzen lust, en dan nog de ellendigsten van alle menschen? Hoe zit dat?

Ja, daar zal wel heel wat achter en aan vast zitten. Maar ge zult kunnen begrijpen, dat mij dat woord wel doet twifelen, of onze mooie redeneering wel zoo zuiver is. Zou zij misschien een gansche misleiding kunnen wezen?

Ik weet dat er, óók onder hen, die zich vandaag nog gereformeerd noemen, geglimlacht wordt over dit „rechtlijnig denken" van deze Kamper Professor. Ik weet ook, dat er zijn, die zullen zeggen: „deze man was volkomen weltevred" en er de schouders mee- warig over ophalen. Er zullen er ook zijn, die het een „verouderd en bekrompen standpunt" zullen vin- den, waarmee vandaag nog onmogelijk „geopereerd kan worden", nu de praktijk om heroriëntering" roept.

Maar hiertegenover merken wij op, dat onze gere- formeerde vaders nooit een ander standpunt hebben ingenomen; dat zij toneel, dans en kaartspel in gere- formeerde kring contrabande achtten en dat dit lan- ge tijd als een goede traditie in onze kringen gegol- den heeft. Waren die vaders „bekrompen"? Ze had- den breder blik dan menige bioscooploper en toneel- klant van tegenwoordig. Waren ze dompers? Som- bere calvinistische zwartkijkers, kerels met hoge rouwdoeken en lange lamfers en bleke tronies, cultuur- haters, zoals de moderne romanschrijvers bij voor- keur de Calvinisten tekenen? Wie dat denkt kent de historie niet. Ze hebben méér levensvreugde en ge- zonde blijmoedigheid van geest gekend, dan de ver- lepte en verbleekt-nerveuze bioscoopmanlakken van vandaag.

Niet „kultur-fähig", maar „kultur-feindlich", het standpunt van de oude Greijdanus?

We schreven reeds eer: laat men liever van „ge- notsproblemen" van „cultuurproblemen" spre- ken. We denken aan het slot van het boekje van Prof. Schilder: Christus en Cultuur: „Gezegd mijn verstandige wijkouderling, die goed huisbezoek doet: een cultuurkracht, al weet hij 't waarschijnlijk zelf niet. Laat ze maar om hem lachen: ze weten niet wat zij doen — die cultuur- slampampers van de overkant."

En we herinneren tevens aan wat hij in deze studie zegt op bladz. 67: „Vandaar, dat, toen de wereld top- zwaar was van een verziekte, d.w.z. God niet als Eigenaar van de kosmos erkennende, de dingen uit- eenrukkende schijncultuur, en dus van cultuur-ver- wording, een handjevol eenvoudige gildewerkers in klein-aziatische stadjes, werklu, die door de predi- king van Christus' evangelie weer geleerd hadden, God te dienen in hun handwerk, zo vaak zij een stuk leer gelooid, een tent gebouwd, een gilde-taak volbracht hadden naar hun plicht, met het oog op God, meer betekende, óók, juist, voor de cultuur, dan heel de hofstoot van de caesar in Rome, die zijn paleizen had, en zijn danseressen, en lauwerkransen, en maecnessen, en een wereldstad. Vandaar dat, als op zekere dag een escorte van gevangenen Rome bin- nen geleid wordt, onder wie ook een zekere Paulus, deze Paulus dan óók, juist, voor de cultuur, meer betekent dan heel het toenmalige cultuur-dron- ke Rome: dat hij een ómkeer betekent, in onderschei- ding van al de groten, die daar aan te touwtjes trok- ken. Hij, die zichzelf een „miskraam" noemt. O, ja, zegt iemand, dat is waar; want Paulus zou later in zijn „volgelingen" cultuur scheppen. Neen, zeggen de engelen, hij schiep toen, op datzelfde ogenblik, cul- tuur: 'n gave mens kwam daar binnen, 'n mens Gods in dat verlepte, corrupte Rome, een tentenmaker en een filosoof, een theoloog en missionair; één die de keizer in de ogen durfde zien, ook als deze het hem niet meer zou durven doen....."

We moeten vandaag over deze woorden maar eens goed gaan nadenken. R. v. R.

JEUGDLEVEN

Scholieren-kamp Nunspeet 25-30 Augustus

Amicae amiceque. Allen, die zich opgaven voor ons kamp zijn hartelijk welkom. Zijn er nog, die zich op willen geven, laten ze het doen. Liefst spoedig.

We hebben goede hoop, dat we een goed kamp zullen hebben. Sprekers, onderwerpen, oude getrouwen en nieu- we genoten, we zeggen niets nog, maar 't belooft veel. Een ding nog. Willen jullie zo spoedig mogelijk, d.i. vóór 10 Juli a.s., acht gulden storten op mijn girorekening 338475?

Tot ziens. O. W. BOUWSMA. Burgwal 22, Kampen.

KONING JOSIA VAN JUDA (I)

POP. WETENSCH. SCHETSEN

Het gedeelte, dat we met elkaar willen gaan be- spreken, is dat deel van de oud-testamentische Schrift, dat ons bericht aangaande koning Josia van Juda. Ik geloof, dat dit Schriftgedeelte ons vandaag in onze omstandigheden zeer duidelijk aanspreekt, om ons de wil van onze hemelse Vader midden in onze situatie te verklaren.

Vanzelfsprekend moet ik mij zeer beperken. Want het is te veel gevegd, om nu 2 Kon. 22-23:30, 2 Kron. 34-35 en hetgeen elders in de Schrift als daarmee verband houdend wordt aangewezen in z'n geheel met allerlei uitlegkundige en historische bij- zonderheden te gaan bespreken. Daarvoor kunt u terecht in bijv. de Korte Verklaring op 2 Kronieken en andere boeken.

Ons doel is beperkt en bepaald. Want wij willen samen horen, hoe de HERE ons in deze Schrift onder- wijst; vermaant en troost, opdat wij als Zijn kerk en kinderen vandaag Zijn wil zullen doen. Daartoe is immers ook dit deel der Schrift ons gegeven (art. 7 Ned. Gel.). En ook met dat doel voor ogen kunnen we nu nog niet alles, wat in dit deel van Gods Woord tot ons komt, samen onder ogen zien. Ik maak dus niet meer dan hier en daar kanttekeningen bij de tekst. Doch dan zulke „tekeningen", dat we samen zien en erkennen: dat alles is als voor vandaag „ult- gebeeld".

1. GODS WOORD OVER JOSIA JUIST IN KONINGEN EN KRONIEKEN.

a. Het zal u wel eens opgevallen zijn, dat de ge- schiedenis van de koningen van Juda, derhalve ook de historie van koning Josia, in twee Bijbelboeken ons wordt geboden. En als u beide boeken der Schrift in deze vergelijkt, dan kunt u niet zeggen, dat Kro- nieken louter herhaling is van Koningen. Integendeel, we vinden soms in Kronieken het anders en breder omschreven dan in Koningen. Ook treffen we in Kro- nieken menigmaal dingen aan, welke u in Koningen tevergeefs zoekt. Wat betekent dat?

b. We moeten zeggen: het is met Koningen en Kro- nieken een soortgelijk geval als met de vier Evan- geliën. We weten: die vier Evangelien in het Nieuwe Testament waren noodzakelijk om ons het aardse werk van onze Heiland in zijn veelvoudige en veel- vormige rijkdom te beschrijven. Elke evangelist moest iets eigens en eigensortigs in onderscheiding van de overige drie in het licht stellen.

Iets dergelijks hebben we nu in Koningen en Kro- nieken. Leggen we wat koning Josia betreft 2 Kon. 22-23:30 naast 2 Kronieken 34 en 35, dan zien we naast veel overeenkomst ook grote verschillen. 2 Koningen begint dadelijk met het tempelherstel en het vinden van het wetboek, om pas daarna over het uitroepen van de afgoderij te spreken. In 2 Kronieken is de volgorde juist omgekeerd. Verder: in 2 Konin- gen wordt slechts kort verhaald van de pascavering (23:21-23), in 2 Kronieken heel breed (35:1-19). Tenslotte: 2 Koningen is sober over het einde van koning Josia, doch 2 Kronieken geeft dat levens einde in bijzonderheden weer.

c. Die verschillen hangen samen met het onder- scheiden doel van Koningen en Kronieken. De plaats ontbreekt om daarop diep in te gaan. Ik wil u ver- wijzen naar de Inleiding op beide Bijbelboeken in de Statenvertaling, in de Inleiding van Prof. Noordtjitz op 2 Kronieken in de Korte Verklaring en die van Ds W. Tom in de Parafrase van 1 Kronieken. Ik zeg er met het oog op ons onderwerp nu alleen maar het volgende van.

Door de pen van de schrijver van de boeken der Koningen laat de Heilige Geest zien, dat het oordeel Gods in de ballingschap over Israël (de 10 stammen) en Juda de rechtvaardige wraak des verbonds is over de afval van de oudtestamentische kerk. Ze eindigen met de „verheffing" van koning Joachin in Babel: „doch God heeft alto Zijn toorn gematigd, dat Hij in Zijn Woord en beloften getrouw gebleven is, overmits Hij altijd een uitverkoren volk en het geslacht Davids, waaruit de Messias naar het vlees voortko- men moest, tot de tijd Zijner komst toe, door een gans vaderlijke zorgvuldigheid heeft bewaard" (Sta- tenvertalers).

In de boeken der Kronieken wordt de historie der kerk van het begin af getekend (vandaar de ge- slachtlijsten!). De kern is: het volk Gods, de kerk van het Oude Testament, moet een theocratie, een Godsstaat zijn, onder leiding van Davids konings- huis, onder medewerking van de Aäronietische pries- terschap, terwijl de profeten altood, juist bij afval van de HERE, oproepen tot de ware en zuivere dienst van de God des verbonds. En nu laat Kronieken zien, dat er echter slechts drie perioden in Juda's geschie- denis zijn geweest, in welke de ware verbondsdienst bloeide, en wel onder David, Hiskia en Josia. Juda is niet in staat geweest die theocratie duurzaam te ver- werklijken, zodat Juda's historie, eindigend in de ballingschap, roept om Jezus Christus, Gods grote theocratische Koning, Wiens rijk geen einde hebben zal!

Welnu, met het oog op die roeping van de oud- testamentische kerk en dat doel van het verbond Gods worden niet alle feiten, maar bepaalde feiten uit Josia's leven en regering meegedeeld. Tegen die achtergrond van theocratie en verbond, eis en be- lofte Gods, horen wij nu hetgeen de Heilige Geest over koning Josia heeft doen optekenen.

2. GODS WOORD OVER DE TIJD VAN JOSIA'S OPTREDEN.

a. Omstreeks 638 vóór Christus komt Josia op de troon van Juda. Ruim 80 jaar geleden (in 722 vóór Christus) is het tienstammenrijk Israël door de As- syriërs ten onder gebracht en tot bezet gebied, of liever nog: tot een assyrische kolonie gemaakt. En sindsdien waren de Assyriërs in Kanaän oppermach- tig gebleven. Zodat ook Juda van hen afhankelijk werd en bleef. De buitenlandse politiek van Josia's vader, grootvader en overgrootvader (respectievelijk Amon, Manasse en Hiskia) was derhalve georiënteerd aan de „hoge en grote politiek" der Assyriërs. Koning Manasse had zich van die Assyriërs willen vrijmaken, maar dat was hem slecht gekomen. De meerderheid van de Judeërs was dan ook pro-assyrisch en een kleine minderheid anti-assyrisch. Dat was ook nog het geval, toen Josia's vader, koning Amon, na een korte regering van nog geen twee jaar, door een anti-assyrische hofklike werd vermoord. De anti- assyrische partij was pro-egyptisch, en de pro-assy- rische regeringspartij was anti-egyptisch. Het ging immers toen in die oude wereld tussen de twee grote mogendheden: Assyrië in het Oosten en Egypte in het Westen. Die antithese (tegenstelling) tussen Oost en West beheerste de oudtestamentische kerk Juda volkomen, zowel naar buiten als van binnen. Intussen kwam er ten tijde van Josia's troonsbestij- ging in het Oosten een „derde macht" op: Babylonis (onder Nebukadnezar). Daardoor taande de over- macht van Assyrië.

b. We vragen ons af: hoe kwam het toch, dat de oud-testamentische kerk door politieke tegenstellin- gen (pro- en anti-assyrisch) werd verscheurd? En het antwoord moet zijn: omdat de kerk van de leven- de God des verbonds was afgefallen! De toestand der kerk was in één woord verschrikkelijk. Koning Manasse, de grootvader van Josia, was de Ahab van Juda. Hij had Juda geheel meegesleept in de afgoderij en de beelddienst, de zonden tegen het eerste en het tweede gebod van de Wet des HEREN. Zodat ook de overige acht geboden van die Wet met voeten werden getreden. Dat betekende, dat toen Josia als kerk haar verkiezing door de HERE ongedaan maak- te. Het moest een theocratie, een Godsstaat zijn; het volk Gods, dat alleen woonde, afgezonderd van de heidense volken, zonder zich met bondgenootschap- pen met die heidense volken in te laten. Maar als de kerk het verbond Gods vertreedt en haar verkiezing te niet doet, dan verlaagt het zichzelf tot een heidens volk en wordt het een volk der wereld onder de an- dere wereldvolken. En dan moet het wel aan politiek, aan wereldpolitiek doen! Dan moet het wel een keus doen tussen Oost en West, of zich inlaten met het vormen van een „derde macht"! Dat zien we telkens weer in de historie van de oud-testamentische kerk terugkeren. En dat laat zich verstaan. De oud-testa- mentische profeten noemen Egypte, Assyrië en Babel „draken" (Jesaja 27:1 v.v.; Jeremia 51:34; Ezechiël 29:3; 32:2; vergelijk Psalm 74:13 en Openbaring 12 en 13), omdat de geest van „de gro- te, rode draak", de satan, zich daarin heeft be- lichaamd. En nu gaat de oud-testamentische kerk, vanwege de afval van de HERE „hoer" geworden, zich met die „draken" inlaten: zich met de ene „draak" verbinden om een andere „draak" te bestrij- den. De „hoer" wil nu de duivel uitwerpen met be- hulp van Beëlzebul, de overste der duivelen (verge- lijk het gezegde in Mattheus 9:34; 12:24; Marcus 3:22; Lucas 11:15).

En nu zie ik heus wel het verschil tussen de po- sitie der oud-testamentische kerk en die van ons heden in de wereld van Nederland en Europa. Ik zal er mij wel voor wachten om hier een „historisch ge- lijkteten" te plaatsen. Maar ik zeg wel dit: wij leven nog tussen de grote mogendheden in Oost en West, die „draken" zijn, omdat ze door de geest van „de grote en rode draak", de satan, worden beheerst. Want de humanistische Verenigde Staten van Noord- Amerika zijn evenzeer een drakenfiguur als de Ver- enigde Sovjetrepublieken. En daarom is voor ons als leden van de vrijgemaakte kerk van Christus niet het dilemma: vóór of tegen Amerika; vóór of tegen Rus- land. Als wij zo de politieke keuze stellen, ook deze zomer bij de stembus, dan is dat de keuze van de afvallige kerk, van de „hoer". Want onze roeping is: het koninkrijk van Jezus Christus te bevorderen. En dat gebeurt nooit door een bondgenootschap met de ene „draak" tegen de andere. Noem voor mijn part de federalisatie van Europa de vorming van een „derde macht". In werkelijkheid is het blokvorming binnen het raam van het Westerse Anglo-Amerikaan- se humanisme, dus een groepering van „draken"- machten. En daarmee is onze houding tegenover zulk